

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรม เป็นกลไกที่สำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน และเป็นหลักประกันสิทธิความเสมอภาคของทุกคนภายใต้กฎหมาย โดยการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) เป็นรากฐานสำคัญที่จะนำสังคมไปสู่ความสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีเรื่องการตรวจสอบเพื่อยืนยันหาความจริง (Examination doctrine)¹ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อคุ้มครองส่วนได้เสียของสังคม ได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย และความยุติธรรม โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาสอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาพิพากษาลงโทษให้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลเป็นการป้องกันสังคม และเป็นเยี่ยงอย่างมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดตาม ทำให้เกิดความเกรงกลัวและเคารพต่อกฎหมาย เพราะถ้าขาดหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะดำเนินการให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมแล้ว ประชาชนย่อมหันไปใช้การแก้แค้นแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน แทนทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม

2. เพื่อคุ้มครองส่วนได้เสียของบุคคล ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยหรือพยาน ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

3. เพื่อคุ้มครองส่วนได้เสียร่วมกันของสังคมและบุคคล เป็นแนวความคิดใหม่ที่เน้นความสมดุลในการปฏิบัติต่อสังคมและบุคคลไปพร้อมกันโดยมีการสืบค้นหาสาเหตุ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดในด้านกายภาพ สภาพจิตใจ อารมณ์ ประวัติส่วนตัว สภาวะแวดล้อมทางสังคม สภาวะทางเศรษฐกิจครอบครัวและเหตุอื่น ๆ อันอาจมีผลผลักดันให้เกิดการกระทำผิดได้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิด แต่อาจเข้ามาสู่สำนวนเพื่อประกอบการวินิจฉัยสั่งคดีของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลให้เหมาะสมแก่

---

¹ สุรินทร์ สฤษฏ์พงศ์. (2534). “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” ใน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานหลักฐานสำหรับรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 1 – 5. หน้า 5.

ผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นรายบุคคลไป โดยกำหนดมาตรการแก้ไข การคุมประพฤติ การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นปกติสุขต่อไป²

แนวความคิดในการดำเนินคดีอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 2 แนว คือ

1. หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย เป็นหลักดำเนินคดีอาญาที่ให้เจ้าพนักงานต้องสอบสวนคดีอาญาทุกกรณี เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ และหากผลการสอบสวนปรากฏว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดก็ต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อไป

2. หลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ เป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่ตรงข้ามกับหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานอาจไม่ดำเนินการสอบสวนก็ได้ และหากสอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดจริง ก็อาจไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละคดีไป หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจเกิดขึ้นเนื่องจากทฤษฎีการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไปจากทฤษฎีแก้แค้น มาเป็น “การป้องกันตัว” กล่าวคือ การลงโทษควรกระทำเพื่อให้ผู้กระทำผิดเห็นว่าสังคมส่วนรวมจะไม่นิ่งดูดายกับการกระทำเช่นนั้น และเพื่อเตือนว่า ถ้าหากมีการกระทำเช่นนั้นขึ้นอีก ก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกัน และ “การป้องกันพิเศษ” กล่าวคือ การลงโทษต้องเหมาะสมกับความผิดและความชั่วของผู้กระทำผิด เพื่อให้เขามีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองไม่กระทำความผิดเช่นนั้นซ้ำอีก และเพื่อให้เขากลับคืนสู่สังคมได้อีก³

ดังนั้นการกำหนดโทษที่จะใช้กับผู้กระทำผิดให้เหมาะสมกับความผิด และตัวผู้กระทำ จึงมีความสำคัญต่อการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก โดยการกำหนดโทษควรจะมีการนำพฤติกรรม ประวัติภูมิหลัง ของผู้กระทำผิดมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณา กำหนดโทษให้มากขึ้น นอกเหนือไปจากการพิจารณาจากความร้ายแรงของพฤติกรรมผู้กระทำผิด เนื่องจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้กระทำผิด จะทำให้ทราบว่าผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดครั้งแรก หรือกระทำความผิดซ้ำและยังทำให้ทราบถึงสาเหตุของการกระทำความผิด รวมทั้งพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำผิดอีกด้วย อันจะทำให้การกำหนดโทษมีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิดมากยิ่งขึ้น โดยส่งผลทำให้ผู้กระทำผิดซึ่งไม่ใช่ผู้ร้ายโดยสันดาน สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ง่ายขึ้น และยังทำให้ผู้กระทำผิดโดยสันดาน ซึ่งยากต่อการแก้ไขได้รับโทษจำคุกในระยะยาว ไม่สามารถออกมาก่อความเดือดร้อนต่อสังคมได้อีก ซึ่งการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับตัวผู้กระทำผิด จะกระทำได้ที่ต่อเมื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาการลงโทษ (Philosophy of punishment) ตลอดจนมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำผิดอย่างเพียงพอไม่ว่าจะเป็นประวัติครอบครัวและภูมิหลังทางสังคม (family and social background)

² สุรินทร์ สฤษฏ์พงษ์. แห่ลงเดิม. หน้า 6 - 7.

³ คณิต ณ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 295 - 296.

บุคลิกลักษณะ (character) ประวัติการกระทำความผิด (prior convictions) สภาพร่างกายและภาวะแห่งจิตใจ (physical and mental condition) ฯลฯ โดยข้อมูลที่ได้มานั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องและปราศจากการบิดเบือน จึงจะทำให้การกำหนดโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และอำนวยความสะดวกธรรมให้แก่สังคมได้อย่างแท้จริง

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันยังประสบปัญหาในเรื่อง การสืบเสาะประวัติภูมิหลังของผู้กระทำผิดก่อนที่จะทำการสอบสวน ฟ้องร้อง หรือพิพากษากำหนดโทษแก่ผู้กระทำผิด ที่ยังกระทำได้อ่อนช้อย และในบางครั้งข้อมูลที่ได้มายังขาดความน่าเชื่อถือ และไม่ครบถ้วน ทำให้มีผลต่อการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ หรือมาตรการอื่นที่เหมาะสม แทนการลงโทษจำคุกด้วย ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้กระทำผิด จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำการตรวจสอบและให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นไปแห่งชีวิตของผู้กระทำผิด เพราะหลักการดำเนินคดีอาญา คือ “หลักการตรวจสอบ” การสอบสวนเป็นการตรวจสอบความจริง ดังนั้น การสอบสวนจึงต้องเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหา และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ต้องหา โดยพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหา พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหา และพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น โดยเฉพาะพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ หรือมิฉะนั้นก็จะเป็นประโยชน์ในการที่พนักงานอัยการจะได้แถลงต่อศาล เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ซึ่งในการแถลงนี้พนักงานอัยการยังอาจแถลงเพื่อประโยชน์แก่จำเลยก็ได้⁴ ดังนั้นการสอบสวนจึงเป็นกระบวนการเบื้องต้นที่มีความสำคัญต่อการดำเนินคดี และมีผลสืบเนื่องต่อไปถึงการสั่งคดี ตลอดจนการพิจารณาพิพากษาของศาล โดยเฉพาะในส่วนของพนักงานอัยการนั้น ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้พนักงานอัยการเสนอความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา ทำให้ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมักจะละเว้นการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 ทำให้พนักงานอัยการไม่มีโอกาสได้ทราบข้อเท็จจริงในคดีได้ทั้งหมด ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่สามารถใช้ดุลพินิจในการถ่วงดุลคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ว่าสมควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้กระทำผิด และในชั้นพิจารณาคดีศาลเองก็มีข้อจำกัดในการที่จะสั่งให้พนักงานคุมประพฤติ ทำการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้ต้องหาหรือจำเลย ในเรื่องของสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี ประวัติการกระทำความผิด ประวัติครอบครัว สภาพการสมรส การศึกษา และประกอบอาชีพ นิสัย

⁴ คณิต ฌ นคร. แหล่งเดิม. หน้า 323.

และความประพฤติ สุขภาพร่างกายและภาวะทางจิต มาประมวลวิเคราะห์และทำรายงานเสนอศาล พร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะว่าควรจะใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม เพื่อศาลจะได้ใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษากำหนดโทษ ซึ่งจะทำได้ก็แต่เฉพาะคดีที่ศาลจะใช้วิธีการรอกการกำหนดโทษหรือการลงโทษเท่านั้น ทำให้ศาลไม่สามารถสั่งให้พนักงานคุมประพฤติไปทำการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลย ในคดีที่ศาลจะไม่รอกการกำหนดโทษหรือการลงโทษได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ และเมื่อไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดอย่างเพียงพอ ย่อมส่งผลให้การกำหนดโทษของศาลไม่มีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศไทยยอมรับปรัชญาการลงโทษที่ว่า การลงโทษควรคำนึงถึง การปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับสู่สังคม โดยการหลีกเลี่ยงวิธีการจำคุกในระยะสั้น⁵ ดังนั้นจึงมีการนำเอาการรอกการลงโทษ การคุมประพฤติ และการทำงานบริการสังคม มาใช้กับผู้กระทำผิดในบางกรณี ซึ่งการนำวิธีการเหล่านี้มาใช้ย่อมมีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อศาลมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดอย่างเพียงพอ ดังนั้นการมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้กระทำผิด จึงมีความสำคัญต่อการกำหนดโทษของศาล ให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำผิด หากศาลกำหนดไม่ถูกต้อง เช่น หนักไปเบาไป หรือไม่เหมาะสมด้วยประการอื่นแล้ว ย่อมมีผลกระทบถึงความสงบสุขของประชาชน เพราะไม่อาจปรับปรุงแก้ไขตัวผู้กระทำผิดและไม่อาจปราบปรามหรือป้องกัน ไม่ให้มีการกระทำผิดขึ้นอีกได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงควรให้ความสำคัญกับการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้กระทำผิดหรือจำเลย เพราะข้อเท็จจริงดังกล่าวจะมีผลสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาล ในการที่จะกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมและเกิดความเป็นธรรมต่อตัวผู้กระทำผิด ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไปได้ อีกทั้งการกำหนดโทษที่เหมาะสมย่อมป้องกันการเกิดอาชญากรรมที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการนำข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดหรือจำเลย ไม่ว่าจะเป็นอายุ การศึกษาเล่าเรียน ความประพฤติ ความเป็นมาในครอบครัว เหตุผลใน

⁵ เกียรติภูมิ แสงศิริธร. (2533). กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา : เปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ. หน้า 4.

การกระทำ ความผิด สถิติในการกระทำ ความผิด และเหตุอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความผิดที่ จำเลย ได้กระทำ เพื่อนำมาใช้ประกอบการดำเนินคดีอาญา

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของพนักงานสอบสวน อัยการ ผู้พิพากษาในการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาประกอบการดำเนินคดีอาญา

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวคิดและขั้นตอนการนำข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้กระทำผิดมาประกอบการดำเนินคดีอาญาในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์เปรียบเทียบกับไทย

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นการศึกษาถึงหลักเกณฑ์การนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดมาประกอบการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้การลงโทษเกิดความเหมาะสมกับผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล เพราะการลงโทษในทางอาญามีวัตถุประสงค์อยู่ 4 ประการ คือ 1. เพื่อเป็นการปราบปรามผู้กระทำผิด 2. เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ความผิดเกิดขึ้นอีก 3. เพื่อเป็นการตัดสินคดีผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และ 4. เพื่อเป็นการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นในการลงโทษจึงควรพิจารณาถึงลักษณะแห่งความผิดที่จำเลยได้กระทำลงและให้เหมาะสมกับตัวจำเลย ทั้งนี้เพื่อเป็น การตัดสินคดี และป้องกันการกระทำ ความผิดที่จะเกิดขึ้นต่อไป

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดหรือจำเลย ย่อมมีผลต่อการดำเนินคดีอาญาทำให้ไม่สามารถกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด และเหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของผู้กระทำผิดได้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดหรือจำเลยอย่างถูกต้องครบถ้วน ย่อมมีผลทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและศาลสามารถกำหนดโทษได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคตอีกด้วย

1.5 วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการวิจัยโดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Research) อันได้แก่ บทบัญญัติกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กฎหมายของต่างประเทศ ศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล คำวินิจฉัยและคำพิพากษา

ของศาล เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด มาประกอบการ
ดำเนินคดีอาญา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการสืบเสาะข้อเท็จจริง เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด
เพื่อให้เกิดการนำไปใช้ประกอบการดำเนินคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเกิดความเหมาะสม
เป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิด

1.6.2 เพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการกำหนดโทษของศาลไทย ให้มีความเป็น
เอกภาพ และมีความเหมาะสม

1.6.3 เพื่อให้เกิดการปฏิรูประบบข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด ให้มีประสิทธิภาพและ
สามารถนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง